

عقل و دین از منظر فلسفه

www.ketab.ir

آزاده ریاحی

سرشناسه	: ریاحی، آزاده، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: عقل و دین از منظر فلسفه / مولف آزاده ریاحی.
مشخصات نشر	: تهران: میعاد اندیشه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۹ص.
شابک	: 978-622-6252-11-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: دین -- فلسفه
موضوع	: Religion -- Philosophy
موضوع	: فلسفه و اسلام
موضوع	: Islam and philosophy
رده بندی کنگره	: BL۵۱/۹۶۴۷ ۱۳۹۷
رده بندی دیوبند	: ۲۱۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۲۰۲۳۱

miaadpub.com

عنوان کتاب: عقل و دین از منظر فلسفه

مولف: آزاده ریاحی

ناشر: میعاد اندیشه

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰۰/۰۰۰ ریال

شابک: ۹ - ۱۱ - ۶۲۵۲ - ۶۲۲ - ۹۷۸

همه ی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مولف محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر صورت، از جمله بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره در سیستم های بازیابی و پخش، بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از مولف به هر شکلی ممنوع است.

این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

۱	مقدمه
---	-------

بخش اول

(واقعیات لازم در مقوله فلسفه دین)

فصل اول:

دین از نگاه فلسفه

۵	تعریف فلسفه
۷	موضوع فلسفه
۸	تعریف دین
۱۱	چیستی دین
۱۲	موانع و مشکلات تعریف دین
۱۵	تبیین قلمرو دین
۱۶	رابطه فلسفه با دین
۲۰	دین یا فلسفه کدامیک می تواند سعادت بشر را تأمین کند
۲۲	منشاء دین
۲۵	انتظار بشر از دین
۲۶	تبیین انتظار بشر از دین، از راه بررسی ادله ضرورت به دین
۲۸	فواید دین
۳۰	علت اصلی گرایش به دین
۳۱	علت فرعی گرایش به دین
۳۲	علل گریز از دین
۳۳	تفکر فلسفی در باب دین

فصل دوم:

شناخت فلسفه دین

۳۵	تعریف فلسفه دین
۳۷	فلسفه ی دین عام و خاص

۴۲	تاریخ، خاستگاه و انگیزه پیدایش فلسفه دین
۴۴	مسائل فلسفه‌ی دین
۴۶	نظریات تنی چند از دانشمندان در باب فلسفه‌ی دین
۵۱	رسالت فلسفه‌ی دین
۵۴	ارتباط فلسفه‌ی دین و علوم دیگر
۵۶	فلسفه‌ی دین و دیگر شاخه‌های اصلی فلسفه

بخش دوم

(مباحث لازم در باب دین)

فصل اول:

فلسفه دین اسلام

۵۹	اصول مشترک ادیان آسمانی
۶۰	ادیان آسمانی متحد پیروزند
۶۲	فلسفه دین از دیدگاه قرآن
۶۶	فلسفه دین اسلام
۶۹	برداشت اسلام از دین
۷۱	پیام به جهان بشریت
۷۲	اسلام دینی الهی
۷۴	اسلام در ترازوی قرآن و عترت
۷۵	اسلام در کلام امام علی (ع)
۷۶	اسلام و دانشمندان غرب

فصل دوم:

زبان دین

۷۷	زبان دین
۷۸	ویژگی‌های عمومی زبان دین
۷۹	وظایف زبان دین
۸۰	زبان قرآن
۸۲	آیات همگانی بودن فهم قرآن

۸۴	زبان دین و گزاره‌های اعتقادی
۸۵	گزاره‌های دینی
۸۶	انواع گزاره‌های قرآنی
	فصل سوم:
	عقل از لوازم دین
۸۸	عقل و دین
۸۹	چیستی عقل
۹۱	رابطه عقل و دین
۹۲	حجیت عقلا برهانی
۹۲	دیدگاه‌های رابطه عقل و دین
۹۴	چالش‌های عقل و دین
۹۶	سؤالات مطرح شده در رابطه عقل و دین
۹۶	جایگاه عقل از نظر متفکران غرب
۹۸	عقل و دین در تفکر اسلامی
۱۰۰	تعبیر عقل و نقل به جای عقل و دین
۱۰۰	جایگاه عقل
۱۰۲	عقل دینی و فلسفی
۱۰۳	استدلال عقلی در روایات
۱۰۳	عدم کفایت عقل
۱۰۴	دفاع عقلانی از دین
۱۱۰	منابع
۱۱۰	کتاب‌نامه
۱۱۱	کتاب‌شناسی

«أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْتَغُونَ»^۱ آیا دینی جز دین خدا می‌جویند.

حمد و سپاس خداوندی را که قلوب ما را به نور ایمان و معرفت خویش منور ساخت.
و درود و رحمت خدا بر اوصیای گرامی او که مشعل‌های فروزان راه حقیقتند، که تحفه‌ای
چون دین، بالاخص دین اسلام را برای ما به ارمغان آورده‌اند.

حقیقت غیرقابل انکار این است که با وجود پیشرفت صنایع عظیم علمی و وسعت دانش و
اندیشه بشر، بشر کنونی بیش از هر زمان دیگری نسبت به دین احساس می‌شود و نیز
روزبه‌روز در همه جهان پرتلاطم امروز، وسعت دین اسلام رو به گسترش است و سفره پربرکت
دین اسلام در تمام رصه‌هایی از شرق و غرب و در کشورهای اروپایی گسترده شده و خدا را
سپاس می‌گوییم. بنابراین رسیفه ما صد چندان می‌شود تا برای افراد مبتدی و پذیرای دین، دین
اسلام، اسلام را آن‌گونه که شایسته‌ترین سناریو است معرفی نمائیم. عصر ما به لحاظ اعتقادات دینی،
پردغدغه‌ترین اعصار تاریخ است. بنابراین این باید به گونه‌ای کامل شناسانیده شود تا بشر نیازمند
به دین، کاملاً آگاهانه و بدون تقلید، دین را دریافت و انتخاب نمایند.

تا جاهلانی که دین را اتصال به عالم جبروت و جبر و خیال و توهم می‌پندارند که افراد
بشر از روی تقلید و جبر آن را می‌پذیرند، کاملاً واقف و آگاه شوند و این را بپذیرند که دین و
البته دین اسلام اگر ناآگاهانه انتخاب شوند پایدار نمی‌ماند و پذیرش دین از طریق فلسفه دین،
بهترین راه برای وصول حقیقت پایدار است. راهی است که از طریق عقل و فلسفه کسب می‌شود
و از خطا به دور است و محتویات دین زاینده جهل و ترس نیست و راه دل است و کسب طریق
حقیقت به وسیله عقل نه از روی جبر، بلکه از طریق اختیار و اراده. بنابراین^۲ پرچم‌دار نخستین
فلسفه دین، قرآن، است قرآن، دین واقعی را متکی به عقل و فطرت می‌داند و دین‌های باطل را

^۱ - آل عمران، آیه ۸۳.

^۲ - بهشتی، احمد، فلسفه دین، قم، موسسه بوستان کتاب قم، ۱۳۸۲، ص ۱۵.

ناشی از جهل، تقلید و پیروی از نیاکان نادان، مظاهر استکباری می‌شناسد که مظاهر زر و زور و تزویرند.

عقل آزاداندیش، قلب سلیم و فطرت پاک، انسان را به سوی دین الهی سوق می‌دهد، دینی که قیم و پایدار است و در بستر تحولات زمان، استوار می‌ماند، دینی که از آن حُفَا و ویژه‌ی عقلا و تکیه‌گاه اهل دل است، شجره طیبه‌ایست که اصل آن، ثابت و شاخ و برگ آن، در آسمان است و همواره دینداران واقعی را از ثمرات شیرین خود، کامیاب و بهره‌مند می‌سازد، ضراط مستقیمی که هر کس در آن گام نهاد و استقامت پیشه کرد، به مقصد رسید و از خسران و زیان، به دور ماند و از نعمت فیر و فلاح و رستگاری برخوردار شد.

قرآن با آوردن آیه (قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ)^۱ خود را متکی به حجت و برهانی می‌داند، آن هم حجت بالغه و برهانی که به راحتی در اعماق جان و روان انسان نفوذ کند و قلبش را فروغ و روشنی بخشد، نه برهان‌های برپیچ و خم کلامی و فلسفی که تنها استعدادهای قوی و نبوغ‌های سرشار بتواند از آن بهره‌مند شوند. برای دیگران گیج‌کننده باشد، بلکه به زبانی ساده و روشن مقصود را بیان می‌دارد و از ابهام به دور است. به عبارت دیگر^۲، دین طرفدار تعقل است. تفکر و تعقل، از نظر دین خدا، بهترین عبادت است. (در ساعت تفکر و تعقل، از یک یا هفتاد سال، عبادت بالاتر است.)^۳

فلسفه دین، رسالتی جز تحلیل عقلانی داده‌های دینی ندارد و اگر دین از عقل و تحلیل عقلانی گریزان باشد، این دانش درجه دوم چه پیامی می‌تواند برای مردم داشته باشد. دین همگانی است. خوان نعمت بی‌دریغی است که به یمن ارسال رسل و انزال کتب، برای همگان گسترده شده و هر کس به اندازه توان و ظرفیت خود از آن، بهره می‌برد.

دین، همه انسان‌ها را در زیر سایه خود پناه می‌دهد، نه عوام را طرد می‌کند و نه خواص را.

۱ - انعام، آیه ۱۵۱.

۲ - بهشتی، احمد، فلسفه دین، قم، موسسه بوستان کتاب قم، ۱۳۸۲، ص ۱۹-۱۶.

۳ - بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۳۲۵.

با هر کسی به اندازه ظرفیت فکری و عقلی او سخن می‌گوید و در عین حال، سعی می‌کند که عقول را پرورش دهد، دل‌ها را صفا بخشد، سینه‌ها را وسعت دهد و همه را در راه رسیدن به کمال و تکاپو و مسابقه وادارد. آنچه مهم است این است که محتوای دین ناب، تحلیل عقلانی داشته و فیلسوف دین را به تکاپو وادارد و دین ناب (إِنْ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ)^۱ پشوانه عقلی دارد.

در روایتی آمده است که جبرئیل به آدم گفت: مأمورم که تو را به یکی از سه چیز مخیر کنم. پرسید: «آن سه چیز کدام است؟» گفت: عقل، حیا و دین. آدم گفت: «عقل را اختیار کردم». جبرئیل: «حیا و دین گفت: بروید آدم را ترک کنید. پاسخ دادند: ما مأموریم که همواره با عقل باشیم. جبرئیل گفت: خدا را ناید و عروج کرد.^۲

^۱ - حجرات، آیه ۱۴.

^۲ - بحار الانوار، ج ۸، ص ۸۶.